

Barbara Sypko

Archiwum Państwowe w Opolu

Archiwum Państwowe w Opolu – bijące serce miasta. Historia instytucji zapisana dokonaniem jej pracowników

Instytucją, która podnosi renomę miejscowości, jest niewątpliwie archiwum. Ma ono szczególne znaczenie w miastach akademickich. Trudno wyobrazić sobie prace naukowe nieoparte materiałami źródłowymi, czy monografie miejscowości lub instytucji w nich działających. Można zatem powiedzieć, że archiwum jest sercem miasta. W nim zgromadzone są materiały archiwalne związane z powstaniem, działalnością i historią danej miejscowości czy regionu. Jednakże, aby mogło ono funkcjonować, potrzebni są archiwiści – stróże skarbnicy przeszłości. To od ich troski zależy czy następne pokolenia będą mogły korzystać z materiałów archiwalnych, które są przecież unikatowe, a po zniszczeniu – nie do odtworzenia. Zazwyczaj archiwiści to ludzie z powołania: nie tylko wykonujący swój zawód, ale również zdający sobie sprawę z tego, jaką misję mają do spełnienia. Wiedzą, że w ich rękach spoczywają losy tego skarbcza. Opolszczyzna jest regionem, w którym po zakończeniu II wojny światowej należało zorganizować archiwum szczebla regionalnego, ponieważ do tego czasu istniało w zasadzie tylko archiwum miejskie. Ono też stało się zalążkiem późniejszego archiwum wojewódzkiego. Utworzenie tej placówki było możliwe dzięki determinacji wielu ludzi i ich oddaniu się pracy całym sercem. Misja, jaką wykonali z tak ogromnym poświęceniem, nie powinna pójść w zapomnienie, dlatego warto przypomnieć sylwetki tych, którzy byli pionierami opolskiego archiwum. Na uwagę zwraca fakt, że dla wielu z nich archiwum nie było jedyną płaszczyzną ich aktywności. Drugim ważnym polem działania ówczesnych archiwistów była praca naukowa. W tym czasie pracownicy opolskiego archiwum napisali wiele artykułów z dziedziny historii i archiwoznawstwa. Innym

polem działania była praca społeczna, w którą często aktywnie włączali się. Opolscy archiwiści pierwszych powojennych lat pochodzili z różnych środowisk i różnych regionów Polski. Mimo tego połączył ich jeden cel – utworzenie archiwum, które budowali od podstaw.

Na pierwszy plan wysuwa się postać pierwszego dyrektora Archiwum, chociaż on sam starał się podkreślać raczej zasługi swoich współpracowników. Stefan Oswald Popiołek – bo o nim mowa – żył w latach 1926–1986. Niemal całkowicie oddany pracy zawodowej, a przy tym człowiek prawego charakteru. Organizator dwóch ważnych placówek: Wojewódzkiego Archiwum Państwowego w Opolu i Muzeum Martyrologii Jeńców Wojennych w Łambinowicach. Dwukrotnie piastował funkcję dyrektora: najpierw Wojewódzkiego Archiwum Państwowego w latach 1953–1965, 1978–1983, później Archiwum Państwowego w Opolu w latach 1983–1986. Pochodził z podopolskiej miejscowości Ochodze¹, z wielodzietnej rodziny Jana Popiołka i Gertrudy z domu Langner. Miał dwóch braci i dwie siostry. W latach 1933–1937 uczęszczał do szkoły podstawowej w Ochodzach. Gimnazjum realne ukończył w Opolu. Taki wybór może świadczyć o tym, że myślał już wtedy o dalszym kształceniu. Maturę zdał w 1943 r. W czasie II wojny światowej jako obywatel III Rzeszy Niemieckiej został powołany do pomocniczej służby w niemieckiej artylerii przeciwlotniczej. Następnie w 1944 r. wraz z kolegami z klasy został zmobilizowany do wojska niemieckiego, w którym służył do końca wojny. W czasie służby wojskowej został awansowany do stopnia podoficera. Pod koniec działań wojennych w 1945 r. dostał się do niewoli amerykańskiej. Powrócił z niej do domu rodzinnego w czerwcu 1946 r. Po zakończeniu wojny mógł kontynuować naukę.

Nic nie wskazywało na to, że Stefan Oswald Popiołek będzie studiował historię i podejmie pracę w państwowej służbie archiwalnej. Zamierzał prawdopodobnie poświęcić się pracy pedagogicznej, ponieważ jesienią 1946 r., zapisał się na kurs nauczycielski w Liceum Pedagogicznym w Opolu. Ukończył go z wyróżnieniem w 1947 r. i rozpoczął pracę w charakterze nauczyciela w szkole podstawowej w Chrzęszczycach. Angażował się również w prowadzenie kursów przysposobienia rolniczego oraz repolonizacyjnych kursów dla miejscowej ludności. W 1948 r. po raz drugi zdał maturę jako eksternista. Tym razem w polskiej szkole – Liceum Pedagogicznym w Opolu – i rozpoczął studia historyczne na Uniwersytecie Wrocławskim, gdzie miał szczęście studiować pod kierunkiem znanych historyków. Szczególną uwagę zwrócił na niego

¹ Archiwum Państwowe w Opolu (dalej: APO), Archiwum Zakładowe (dalej: AZ), sygn. 26/157.

profesor Karol Maleczyński, promotor pracy magisterskiej, a później także jego przyjaciel. Zaszczepił on w młodym studencie zamiłowanie do historii Śląska. Stała się ona głównym kierunkiem jego badań i naukową pasją. Jak wielu studentów w tych czasach, Popiołek musiał samodzielnie zdobywać środki na wykształcenie. Podjął wtedy pracę w Archiwum Państwowym we Wrocławiu. Od tego czasu większość życia zawodowego poświęcił pracy w państwowej służbie archiwalnej. Rok później został służbowo przeniesiony do Opolu w celu uruchomienia państwowej sieci archiwalnej, w nowo powstałym województwie opolskim. Oficjalnie pracował jako kierownik Powiatowego Archiwum Państwowego w Opolu. W 1952 r. ukończył studia, uzyskując dyplom magistra filozofii z zakresu historii. Dwa lata wcześniej, w 1950 r., zawarł związek małżeński, z którego miał trzech synów.

W 1953 r. wraz z podniesieniem Powiatowego Archiwum Państwowego w Opolu do rangi Wojewódzkiego Archiwum, Stefan Popiołek został mianowany jego dyrektorem. Funkcję dyrektora Wojewódzkiego Archiwum Państwowego w Opolu pełnił do końca 1965 r. Udzielał się nie tylko na niwie archiwalnej. Brał również czynny udział w organizacji życia naukowego w Opolu. Ślady jego działalności można znaleźć w materiałach archiwalnych wytworzonych przez placówki naukowe, które współtworzył. W latach 1953–1955 pełnił funkcję prezesa Komitetu Badań Naukowych Opolszczyzny. W 1955 r. wraz z prof. Stanisławem Kolbuszewskim założył Opolskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk². Przez kilka lat pełnił w nim funkcje: wiceprezesa i sekretarza naukowego. Czynnie uczestniczył w pracach organizacyjnych nad reaktywowaniem Instytutu Śląskiego w Opolu. W 1959 r. został zastępcą dyrektora Instytutu Śląskiego, w którym później pełnił funkcję sekretarza naukowego i samodzielnego pracownika naukowo-badawczego. Na kilka lat opuścił Wojewódzkie Archiwum Państwowe, bowiem od 1 stycznia 1966 r. objął stanowisko dyrektora Centralnego Muzeum Martyrologii Jeńców Wojennych w Łambinowicach i od podstaw zorganizował tę placówkę. Dzięki jego staraniom muzeum wzbogaciło się o bardzo ważne dokumenty pochodzące z archiwów państw zachodnich. Jako ceniony naukowiec nawiązał kontakty w kraju i za granicą, które pozwoliły mu na sprowadzenie do Muzeum zbiorów pochodzących głównie z Międzynarodowego Czerwonego Krzyża w Genewie, archiwum Federalnego w Koblencji i Archiwum Wojskowego we Freiburgu. Ta baza źródłowa stała się z kolei podstawą do sporządzenia centralnej kartoteki jeńców wojennych, tworzonej latami z ogromnym zaangażowaniem przez pierwszych pracowników

² APO, nr zespołu 447: Opolskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Opolu, sygn. 1, s. 2.

Muzeum. Równie cennymi dokumentami, o które wzbogaciło się łambinowickie muzeum były akta byłych jeńców wojennych. W trakcie pracy w Muzeum Stefan Oswald Popiołek uzyskał tytuł doktora nauk humanistycznych w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Opolu na podstawie rozprawy doktorskiej pt. *Metody germanizacji młodzieży na Śląsku Opolskim w latach 1922–1939*. W latach 1959–1977 współpracował z Instytutem Śląskim w Opolu. Z tego okresu pochodzi najwięcej prac naukowych jego autorstwa.

Udzielał się również w pracy społeczno-politycznej. Był radnym Wojewódzkiej Rady Narodowej w Opolu, członkiem Zarządu Głównego Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Radzieckiej, aktywnie działał też we Froncie Jedności Narodu. Był członkiem Ogólnopolskiego Komitetu Frontu Jedności Narodu. Nigdy nie wstąpił w szeregi Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej.

Za zasługi był kilkakrotnie odznaczany i nagradzany: w 1955 r. Złotym Krzyżem Zasługi, w 1960 r. Nagrodą Wojewódzką za popularyzację wiedzy o Śląsku, w 1966 r. Odznaką 1000-lecia, w 1967 r. Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, w 1969 r. odznaką „Zasłużony Opolszczyźnie” oraz „Zasłużony Działacz Frontu Jedności Narodu”. Uhonorowany medalem 30-lecia Polski Ludowej. Do pracy w Wojewódzkim Archiwum Państwowym w Opolu powrócił w 1978 r. Został wtedy powołany na stanowisko adiunkta naukowo-badawczego i dyrektora Wojewódzkiego Archiwum Państwowego w Opolu, a z dniem 1 stycznia 1983 r. objął stanowisko dyrektora Archiwum Państwowego w Opolu. Funkcję tę pełnił do śmierci. Zmarł 5 listopada 1986 r. Pochowany został na cmentarzu w Opolu-Półwsi.

Dzięki jego staraniom przeniesiono siedzibę Wojewódzkiego Archiwum Państwowego w Opolu z ratusza do budynku przy ulicy Zamkowej 2. Pozostawił po sobie bogaty dorobek naukowy, w tym ponad 150 prac naukowych i popularyzujących dzieje Śląska oraz martyrologię narodu polskiego. Analizując dorobek naukowy Popiołka, zauważyć można szeroki wachlarz jego zainteresowań. Miały one ścisły związek z pracą nad źródłami. Jak sam wspominał: „Podczas porządkowania akt napotykało się dość często na dowody polskości i materiały do walki narodowej”³. Tematyka ta interesowała go chyba najbardziej, ponieważ wyraźnie dominowała w jego publikacjach. Warto wymienić kilka z nich: *Bunty chłopskie na Śląsku do 1811 roku*, *Sprawy i wydarzenia opolskie*, *Wykaz organizacji i instytucji polskich na Śląsku Opolskim w latach 1923–1939*, *Materiały do historii opolskiej wsi w okresie hitlerowskim*. Istotne merytorycznie było liczące trzy tomy wydawnictwo źródłowe opracowane wspólnie z Ryszar-

³ APO, AZ, sygn. 26/157, bp.

dem Derminem pt. *Polacy i sprawy polskie w kartotece opolskiego gestapo*. Jest również autorem prac zakresu archiwoznawstwa, które zostały opublikowane w czasopiśmie: „Archeion” i „Opolski Rocznik Muzealny”. Był także autorem scenariuszy wielu wystaw. Wraz z przejściem do pracy w Muzeum zmienił nieco profil badań i zajął się zagadnieniem traktowania jeńców wojennych przez Wehrmacht w czasie II wojny światowej. Spod jego pióra wyszły przewodniki i informatory: *Muzeum Czynu Powstańczego w Leśnicy*. *Informator, Muzeum Martyrologii Jeńców Wojennych w Łambinowicach*.

Stefan Oswald Popiołek był szanowanym mieszkańcem Opolu, zapraszany na wszystkie uroczystości, jakie odbywały się na terenie miasta. Tworzącej się bibliotece podręcznej Archiwum podarował bogaty zbiór przedwojennych publikacji. Był tytanem pracy. Jeden z jego synów tak wspomina ojca: „Pamiętam, że pracował tylko z przerwą na obiad. Od rana do wieczora. Zawsze tak było, że wpadł do domu, coś jadł i wracał do archiwum albo biegł coś załatwić”⁴. W pamięci pracowników instytucji, którymi kierował pozostawił po sobie najlepsze wspomnienia: „Stefan Oswald Popiołek dzielił się z nami swoją wiedzą i kulturą, był człowiekiem ciepłym i otwartym, wyrozumiałym dla naszych wad i życiowych problemów, takich jak chociażby brak opieki nad potrzebującym tego dzieckiem”⁵. Nieszablonową osobowość Popiołka oddają wspomnienia Anny Filasińskiej-Bojarskiej, wieloletniej pracownicy, następnie dyrektorki Centralnego Muzeum Jeńców Wojennych w Łambinowicach: „[...] dlatego też taką atencją darzę tamten czas, że wszyscy byliśmy wtedy młodzi, pełni zapału, i pod czujnym, prawie ojcowskim okiem S.O. Popiołka, tworzyliśmy sprawną, zżytą załogę, potrafiącą się również świetnie bawić na wycieczkach, przy pieczeniu ziemniaków i na grzybobraniach, mikołajkach, sylwestrach, kuligach i śledzikach? Może... nie wiem, ale życzyłabym wszystkim obecnym i przyszłym pracownikom właśnie takiej atmosfery i takich wspomnień...”⁶.

Kolejną postacią, która od początku istnienia powojennego archiwum aż do końca pracy zawodowej związała swoje życie z państwową służbą archiwalną, była Helena Lasończyk. Urodzona 15 marca 1925 r. w Rudzie Śląskiej, jako starsza z dwóch córek Jana Lasończyka – uczestnika jednego z powstań śląskich

⁴ Człowiek o wielkim sercu – rozmowa z Andrzejem Popiołkiem, synem założyciela i pierwszego dyrektora opolskiego Archiwum Państwowego – Stefana Oswalda Popiołka, [w:] *Otwarty Skarbiec Pamięci. Studia Zespołu Archiwum Państwowego w Opolu zebrane z okazji 60-lecia powstania instytucji*, cz. 1, red. M. Lenart, Opole 2013, s. 3.

⁵ A. Filasińska-Bojarska, *Wspomnienia*, „Łambinowicki Rocznik Muzealny” 2005, t. 28, s. 166.

⁶ *Ibidem*.

i żołnierza armii Andersa – oraz Łucji z domu Gnida. Do szkoły podstawowej uczęszczała w miejscowości Stare Tarnowice, natomiast siódmą klasę ukończyła w Lublińcu, gdzie też rozpoczęła gimnazjum ogólnokształcące w 1938 r. Z wybuchem II wojny światowej przerwała naukę i prowadziła gospodarstwo wraz z matką. Później przebywała we Wrocławiu, pomagając ciotce w prowadzeniu domu. Po zakończeniu wojny została w tym mieście, kontynuując naukę w szkole średniej. Po zdaniu matury rozpoczęła studia na Wydziale Filozoficzno-Historycznym Uniwersytetu Wrocławskiego⁷.

W czasie studiów pracowała w Archiwum Państwowym we Wrocławiu. Tam, wraz ze Stefanem Oswaldem Popiołkiem, należała do grona studentów skupionych wokół Karola Maleczyńskiego. Początkowo pracowała stanowisku kierownika Powiatowego Archiwum Państwowego w Brzegu. Następnie została zatrudniona na stanowisku kierownika Oddziału I, a następnie Oddziału II w Wojewódzkim Archiwum Państwowym w Opolu. Kilka lat później otrzymała Srebrny Krzyż Zasługi⁸. Przez sześć lat była zatrudniona w Muzeum Martyrologii i Walki Jeńców Wojennych w Opolu. Powróciła do pracy Wojewódzkim Archiwum Państwowym w Opolu w 1979 r., w którym pozostała do czasu przejścia na emeryturę. Jej wykształcenie historyczne i bardzo dobra znajomość języka niemieckiego okazały się przydatne przy opracowaniu akt niemieckojęzycznych. Opracowała wiele zespołów wytworzonych przez instytucje niemieckie. Na podstawie materiałów źródłowych powstały następujące prace jej autorstwa: *Akta miast Śląska Opolskiego w zasobie WAP od 1250–1945*, *Metody porządkowania akt byłych magistratów pruskich*, *Krótki rys historyczny gimnazjum „Carolinum” w Nysie na podstawie akt zespołu*, *Przydatność pruskich pomocy ewidencyjno-informacyjnych*. Od początku założenia NSZZ „Solidarność” przy Wojewódzkim Archiwum Państwowym w Opolu należała do grona jego członków. Uzyskanie praw emerytalnych w 1987 r. nie oznaczało pełnego przejścia Heleny Lasończyk w stan spoczynku. W Archiwum Państwowym w Opolu była zatrudniona na pół etatu do początku 1992 r.⁹ Swoją wiedzę i doświadczeniem chętnie i często dzieliła się z młodszymi współpracownikami. W pamięci współpracowników pozostała jako osoba niezwykle skromna, pogodna i uczynna. Wrażliwa i otwarta na potrzeby ludzi ubogich. Zmarła 4 marca 2015 r.

⁷ APO, AZ sygn. 26/99, bp.

⁸ Ibidem, bp.

⁹ Ibidem, bp.

Ogromny wkład w rozwój opolskiego archiwum, zwłaszcza w zakresie gromadzenia i opracowania materiałów archiwalnych, miał Kazimierz Różanowski – lwowianin. Był jednym z pierwszych pracowników Wojewódzkiego Archiwum Państwowego w Opolu. Urodzony 27 listopada 1903 roku jako syn pracownika kolejowego Augusta Różanowskiego i Augusty z domu Bieńkowskiej. We Lwowie ukończył szkołę powszechną oraz VIII Państwowe Gimnazjum Realne im. Kazimierza Wielkiego¹⁰. Kolejnym etapem jego edukacji były studia na Wydziale Historii Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie, a następnie na Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie, które przerwał wskutek trudnej sytuacji finansowej. Brak środków materialnych zmusił go do podjęcia pracy zawodowej – najpierw na poczcie, gdzie zatrudnił się w marcu 1928 r. w Krośnie, później Rawie Ruskiej i Glinianach. W 1932 r. zawarł związek małżeński.

W czasie II wojny światowej pracował w restauracji we Lwowie, następnie w firmie zajmującej się budową dróg i mostów. Do Opoli przyjechał w 1945 roku w ramach ekspatriacji. Nie od razu związał się z państwową służbą archiwalną. Początkowo pracował w resorcie pocztowym. Kolejnym miejscem zatrudnienia były Państwowe Zakłady Kształcenia Handlowego w Opolu, w których pracował w charakterze nauczyciela. Następnie zatrudniony był w Technikum Pocztowym Ministerstwa Poczty i Telegrafów w Opolu jako nauczyciel. W międzyczasie rozpoczął przerwane wcześniej studia na Wydziale Filozoficzno-Historycznym Uniwersytetu Wrocławskiego, które ukończył egzaminem magisterskim w październiku 1952 r. Uzyskał stopień magistra filozofii. Pracę magisterską pt. *Gospodarcza struktura wsi opolskiej w 1742 roku* napisał na podstawie materiałów archiwalnych zgromadzonych w Archiwum.

Ostatnim miejscem pracy, w którym doczekał emerytury, było Wojewódzkie Archiwum Państwowe. Został w nim zatrudniony w 1953 r., początkowo na stanowisku adiunkta naukowo-badawczego. W następnym roku powierzono mu kierowanie Oddziałem I Wojewódzkiego Archiwum Państwowego w Opolu. Dzięki jego staraniom Archiwum udało się pozyskać wiele materiałów archiwalnych, zwłaszcza niemieckojęzycznych, takich jak akta miast, cechy, akta podworskie, instytucji wymiaru sprawiedliwości. Zajmował się także opracowaniem tych zespołów, co pozwoliło na szybkie ich udostępnienie. Był również autorem wielu referatów z zakresu archiwistyki i archiwoznawstw, do których należą *Problemy metodyczne opracowania XIX-XX-wiecznych akt sądowych byłego zaboru pruskiego*, *Akta urzędów pruskiej administracji w zasobie WAP w Opolu*, referat: *Zbiór Kastnera jako źródło badań regionu nyskiego*.

¹⁰ APO, AZ, sygn. 26/169, bp.

Ponadto publikował artykuły o tematyce regionalnej, między innymi: *Sylwetki zasłużonych Opolan, Instytucje bankowe na Śląsku Opolskim*. Z zaangażowaniem uczestniczył w pracach Wojewódzkiej Komisji Metodycznej. Brał czynny udział w pracach zespołu naukowo-badawczego „Sławięcice” przy Okręgowej Komisji Badania Zbrodni Hitlerowskich w Opolu. Należał do grona najaktywniejszych działaczy społecznych wśród pracowników Archiwum. Współpracował z licznymi organizacjami społecznymi, takimi jak Towarzystwo Przyjaciół Opola, Towarzystwo Wiedzy Powszechnej, Opolskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk opolskiego oddziału Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego, którego przez kilka lat był prezesem. Był w gronie pierwszych działaczy i założycieli opolskiego podokręgu Okręgowego Związku Piłki Nożnej w Zabrzu. Zmarł 25 lipca 1976 r. w Opolu, gdzie został pochowany.

Należał do grupy pracowników sumiennych, obowiązkowych, zdyscyplinowanych i koleżeńskich. Wykazywał wielką troskę o realizację zadań planowych Archiwum¹¹. Współpracownicy zachowali o nim jak najmiłsze wspomnienia. „Pracę w Opolskim Archiwum cenił sobie szczególnie. Tu stykając się na co dzień z faktami historycznymi ziemi opolskiej, poznawał i rozumiał głębiej niełatwe przecież minione dzieje ludu śląskiego. Fakty te skrzętnie wydobywał i popularyzował. Był zawsze życzliwy i uczynny, a jego optymizm i zaangażowanie w pracy udzielały się wszystkim, którzy z nim współpracowali”¹² – jak pisał o swoim szanowanym koledze z pracy Stefan Czech.

Równie cenionym pracownikiem opolskiego archiwum był opolanin Stefan Spychalski, urodzony 5 czerwca 1910 r. jako syn Stanisława Spychalskiego – wiceprezesa Związku Polaków w Niemczech – Dzielnica I – Śląsk Opolski, współzałożyciela i dyrektora Banku Ludowego w Opolu. Matką jego była Władysława z domu Klerykowska. Miał jeszcze dwóch braci – Mariana i Mirosława. Po ukończeniu siódmego roku życia Stefan Spychalski uczęszczał do szkoły powszechnej, a następnie do gimnazjum męskiego w Opolu. W latach 1927–1929 uczył się w gimnazjum klasycznym w Katowicach. Po zdaniu egzaminu dojrzałości rozpoczął studia prawno-ekonomiczne na Uniwersytecie Poznańskim, na którym studiował do 1932 r. W tymże roku przeniósł się na Uniwersytet Jagielloński, gdzie rozpoczął studia na Wydziale Filozoficznym. Podczas studiów utrzymywał bliskie kontakty z polskim środowiskiem akademickim w Niemczech, należał między innymi do Związku Akademików

¹¹ APO, AZ, sygn. 26/169, bp.

¹² S. Czech, *Kazimierz Różanowski (27 XI 1903–25 VII 1976)*, „Kwartalnik Opolski” 1976, nr 4, s. 106.

Górnoślązaków, a także do nieoficjalnego koła „Unitas”, działającego pod patronatem Polskiego Związku Zachodniego¹³. W roku 1939 uzyskał tam dyplom magistra filologii germańskiej oraz magistra historii.

Po wybuchu II wojny światowej pracował w kancelarii parafialnej w Nowym Bytomiu. W latach 1942–1944 zatrudniony był jako biuralista w hucie „Florian” w Świętochłowicach¹⁴. Jako obywatel Niemiec pod koniec wojny został powołany do armii niemieckiej. W kwietniu 1945 r. dostał się do niewoli amerykańskiej, z której powrócił w listopadzie 1945 r. Od tej pory nie rozstawał się rodzinnym miastem. W przypadku Stefana Spychalskiego również nic nie wskazywało, że zwiąże swoje losy z państwową służbą archiwalną. Najpierw był zatrudniony w Wydziale Administracyjnym Zarządu Miejskiego w Opolu. Przez pewien czas zajmował stanowisko kierownika Referatu Organizacyjno-Administracyjnego. Następnie był pracownikiem Okręgowego Urzędu Likwidacyjnego w Opolu. Kolejnym miejscem pracy Stefana Spychalskiego był Narodowy Bank Polski Oddział Wojewódzki w Opolu¹⁵. W końcu zatrudnił się w Wojewódzkim Archiwum Państwowym. Jak się później okazało było to najbardziej odpowiednie miejsce dla historyka, rodowitego opolanina, znającego przy tym doskonale język niemiecki. Początkowo pracował w charakterze asystenta. W 1966 r. awansował na stanowisko kierownika – najpierw Oddziału I, następnie pracowni naukowej i biblioteki Wojewódzkiego Archiwum Państwowego. W 1969 r. zrezygnował z funkcji kierownika i na własną prośbę został przeniesiony do pracy w Oddziale I.

Jak napisał Stefan Czech: „S. Spychalski posiadając doskonałą pamięć i będąc bacznym obserwatorem życia stanowił żywą encyklopedię wiadomości o Śląsku Opolskim, głównie okresu międzywojennego. Bardzo chętnie tymi wiadomościami dzielił się z innymi, o czym szczególnie pamiętają korzystający z materiałów Archiwum Opolskiego”¹⁶.

Oprócz sumiennego wykonywania powierzonych mu obowiązków aktywnie działał w Radzie Zakładowej Związków Zawodowych Pracowników Kultury i Sztuki. Pełnił w niej funkcję sekretarza i przewodniczącego. Należał również do NSZZ „Solidarność” przy Wojewódzkim Archiwum Państwowym w Opolu. Był członkiem Instytutu Śląskiego w Opolu, Opolskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, Polskiego Towarzystwa Historycznego. Po 27 latach pracy w Wojewódzkim

¹³ S. Czech, *Stefan Spychalski (5 VI 1910–23 III 1986)*, „Kwartalnik Opolski” 1987, nr 1, s. 100–101.

¹⁴ APO, AZ, sygn. 26/186, bp.

¹⁵ Ibidem, bp.

¹⁶ S. Czech, *Stefan Spychalski...*, s. 102.

Archiwum Państwowym w Opolu, w 1974 roku przeszedł na emeryturę. Nie rozstał się jednak z placówką, w której nadał był zatrudniony na pół etatu. Dzięki bardzo dobrej znajomości języka niemieckiego i łacińskiego wyspecjalizował się w odczytaniu dokumentów pergaminowych i papierowych, toteż sporządził do nich regesty, które służyły późniejszym archiwistom w opracowywaniu najwcześniejszych dokumentów. Zajmował się również opracowaniem akt powstałych w wyniku działalności niemieckojęzycznych aktotwórców. Owocem pracy na źródłach były wartościowe, rzetelnie napisane referaty, które prezentowane były na zebraniach naukowych. Wiele z nich zostało także opublikowanych. Wśród prac z zakresu archiwoznawstwa należy wymienić: *Dokumenty brzeskie pod kątem analizy treści, Forma i treść oraz metody opracowania dokumentów zespołu Akta miasta Opola, Formy i treść dokumentów głogowieckich, Fundacja im. Książąt Brzeskich w Brzegu – charakterystyka zawartości oraz metody porządkowania i inwentaryzacji, Rozbieżności w wydawnictwie Codex Diplomaticus Silesiae t. 33 i t. 36 z. 1 a formą i treścią dokumentów głogowieckich i nyskich*. Na podstawie opracowanych przez siebie zespołów powstały również prace historyczne, takie jak: *Działacze polscy jako uczniowie Burgymnasium w Opolu, Pamiątki polskie na ziemi śląskiej, Spór o przynależność powiatu namysłowskiego po pierwszej wojnie światowej w świetle akt magistrackich, Góra św. Anny wyrazem uczuć religijnych i narodowych ludu śląskiego, Materiały do dziejów ruchu polskiego na Śląsku Opolskim w aktach Konsulatu RP w Opolu*. Wszelkie prace porządkowe były wykonywane przez Sychalskiego z ogromną starannością. Można się o tym przekonać, sięgając do sporządzonych przez niego inwentarzy. W jego charakterystyce osobowej, zachowanej w aktach osobowych, podkreślano niezwykłą dokładność w wykonywanych pracach oraz zasługi w pracy nad zabezpieczeniem i gromadzeniem materiałów archiwalnych.

Był znanym popularyzatorem wiedzy o Śląsku – zarówno w postaci drukowanego materiału, jak i wygłaszanych odczytów. Za zaangażowaną pracę i działalność społeczną był wielokrotnie odznaczany. Został uhonorowany medalami: „Za Zasługi dla Miasta Opola”, „Za zasługi dla archiwistyki” i medalem „Rodła”. Ponadto Złotym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, złotą odznaką honorową Przyjaźni Polsko-Radzieckiej, odznaką Tysiąclecia za działalność społeczną w obchodach Tysiąclecia Państwa Polskiego, odznaką zasłużonego działacza Towarzystwa Rozwoju Ziemi Zachodnich, odznaką „Zasłużonemu Opolszczyźnie”, odznaką za zasługi dla miasta Opola i odznaką „Zasłużonego działacza kultury”.

Zmarł dnia 23 marca 1986 r. Został pochowany na cmentarzu w Opolu-Kolonii Goślawickiej. Pozostał w pamięci jako człowiek wyjątkowo prawy,

bardzo życzliwy i wyrozumiały dla ludzi¹⁷. Należał do grona pracowników najwcześniej zatrudnionych w nowo utworzonym Wojewódzkim Archiwum Państwowym w Opolu.

Wśród zasłużonych pracowników opolskiego archiwum należy wymienić Kazimierza Zalewskiego. Urodził się on 13 kwietnia 1923 r. w Dytiatynie w województwie stanisławowskim jako syn Mikołaja i Stanisławy z domu Podbielskiej¹⁸. Szkołę podstawową ukończył w 1937 r., później pracował w gospodarstwie rolnym rodziców. W czasie II wojny światowej mieszkał razem z rodzicami w Stanisławowie, pracując jako robotnik na lotnisku i kolei. We wrześniu 1945 r. wraz z rodzicami przyjechał na Ziemię Zachodnie i osiedlił się w miejscowości Skokowa powiat Trzebnica. Gimnazjum dla pracujących ukończył we Wrocławiu. Następnie rozpoczął studia na Wydziale Filozoficzno-Historycznym Uniwersytetu Wrocławskiego. Pracę magisterską obronił w 1967 r. W czasie studiów należał do Związku Młodzieży Polskiej. Po ukończeniu studiów I-go stopnia został skierowany przez Komisję Przydziału Pracy przy Uniwersytecie Wrocławskim do pracy w charakterze nauczyciela historii w Liceum Pedagogicznym dla Wychowawczyń Przedszkoli w Obornikach Śląskich.

Na początku 1960 r. został zatrudniony w Powiatowym Archiwum Państwowym w Nysie na stanowisku młodszego archiwisty z jednoczesnym powierzeniem mu funkcji kierownika¹⁹. Rok później awansował na stanowisko archiwisty. Po kilku latach został powołany na stanowisko asystenta naukowo-badawczego w Wojewódzkim Archiwum Państwowym w Opolu, z którego zrezygnował i otrzymał stanowisko asystenta archiwalnego. W latach 1966/1967 ukończył Roczne Studium Uaktualnienia Wiedzy w zakresie prawa państwowego, administracyjnego historii państwa i prawa polskiego zorganizowanego w Archiwum Państwowym Miasta Krakowa i Województwa Krakowskiego w Krakowie. W związku z reorganizacją sieci państwowej służby archiwalnej został przeniesiony do pracy w Wojewódzkim Archiwum Państwowym i awansowany na stanowisko kustosza. Jednocześnie powierzono mu stanowisko kierownika Wojewódzkiego Archiwum Państwowego Oddział w Nysie. W tym czasie opracował wiele zespołów przechowywanych w zasobie tego Oddziału. Był autorem referatów o tematyce głównie historycznej. W tym czasie opracował wiele zespołów przechowywanych w zasobie Oddziału w Nysie. Jest też autorem referatów z dziedziny archiwistyki, takich jak: *Kancelaria i registratura*

¹⁷ Ibidem, s. 100.

¹⁸ APO, AZ, sygn. 26/228, bp.

¹⁹ Ibidem, bp.

Starostwa Powiatowego w Niemodlinie w latach 1945–1950, Kształtowanie zasobu aktowego Archiwum Państwowego w Nysie w latach 1954–1980, Z życia archiwum zakładowego Fabryki Samochodów Dostawczych „Nysa” w Nysie. W swoich dociekaniach historycznych skupiał się głównie na historii Nysy. Do ważniejszych z nich należą: *Bibliografia miasta Nysy za lata 1945–1968, Materiały Archiwalne do badań zbrodni hitlerowskich w zasobie Archiwum Państwowego w Nysie, Materiały archiwalne do problematyki kulturalnej ziemi nyskiej, Z dziejów naszego miasta.*

Z początkiem 1989 r. przeszedł na emeryturę, nadal pracując w Oddziale w Nysie – w niepełnym wymiarze czasu pracy, do końca listopada 1989 r. Zmarł dnia 4 lipca 2001 r. Na miejsce wiecznego spoczynku odprowadziła K. Zalewskiego rzesza mieszkańców Nysy, która do tej pory wspomina go jako szczególnie zasłużonego obywatela tego miasta. Był żonaty i miał czworo dzieci.

Kazimierz Zalewski zapisał się w pamięci mieszkańców Nysy jako społecznik. Należał do Stronnictwa Demokratycznego, w którym pełnił funkcję sekretarza politycznego Miejskiego Komitetu Stronnictwa Demokratycznego w Nysie. Był też radnym Miejskiej Rady Narodowej w Nysie i członkiem Komisji Mandatowej oraz Komisji Kultury. Wchodził w skład Zarządu Towarzystwa Miłośników Ziemi Nyskiej. Należał do NSZZ „Solidarność” przy Wojewódzkim Archiwum Państwowym w Opolu. Jego zasługi na niwie zawodowej oraz społecznej zostały dostrzeżone i docenione.

W pamięci nieco starszych pracowników Archiwum pozostał Stefan Czech. Pochodził z Dobrakowa, powiat Olkusz. Syn Wojciecha i Antoniny z domu Grabowskiej, urodził się w 1925 r. W 1935 r. rozpoczął naukę w szkole podstawowej i w 1939 r. ukończył sześć klas. W czasie II wojny światowej mieszkał z rodzicami, którym pomagał w gospodarstwie rolnym. W tym czasie ukończył trzy klasy gimnazjum, biorąc udział w tajnym nauczaniu. Po zakończeniu wojny rozpoczął naukę w Liceum Pedagogicznym w Głogówku, gdzie w 1948 r. zdał egzamin maturalny. W tym też roku został skierowany do pracy w charakterze nauczyciela w szkole podstawowej w Skorogoszczy w powiecie niemodlińskim²⁰. W 1949 r. został przyjęty na Uniwersytet Wrocławski, na którym ukończył dwa lata historii. Na trzecim roku studiów został skierowany na specjalizację archiwalną na Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu. W 1952 r. ukończył I stopień studiów i został wytypowany na II stopień studiów na Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

²⁰ APO, AZ, syg.26/29, bp.

Otrzymał nakaz pracy w szkole, jednakże nie powrócił do pracy w oświacie. O tym, jak bardzo zależało mu na zatrudnieniu w archiwum, świadczy fakt, że zwrócił się do Ministerstwa Oświaty o wycofanie nakazu pracy w szkolnictwie i od stycznia do lipca 1954 r. oczekiwał na przydział etatu w archiwum. Kilkakrotnie składał podania z prośbą o zatrudnienie w Wojewódzkim Archiwum Państwowym w Opolu, motywując je między innymi zainteresowaniem historią Śląska. Z powodu braku przydziału etatów przez Naczelną Dyрекcję Archiwów Państwowych pracę w Wojewódzkim Archiwum Państwowym w Opolu rozpoczął dopiero 1 lipca 1954 r. na stanowisku asystenta. W 1955 r. odbywał trzymiesięczną służbę wojskową. Po jej zakończeniu wrócił do pracy w Wojewódzkim Archiwum Państwowym. Trzy lata później został powołany na stanowisko kierownika Oddziału III. Następnie awansował na adiunkta archiwalnego oraz starszego asystenta naukowo-badawczego, później na stanowisko adiunkta naukowo-badawczego. W 1967 r. został powołany w skład zespołu upoważnionego do opiniowania i ewentualnego zakupu oferowanych archiwum materiałów archiwalnych. W 1970 r. dyrektor Wojewódzkiego Archiwum Państwowego powierzył Stefanowi Czechowi prowadzenie magazynu tajnych materiałów archiwalnych. Był aktywnym członkiem Komisji Metodycznej przy Wojewódzkim Archiwum Państwowym w Opolu. Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych poprosił go o objęcie funkcji konsultanta, którą przyjął. Działalność zawodowa S. Czecha w Archiwum Państwowym w Opolu koncentrowała się głównie na opracowaniu materiałów archiwalnych wytworzonych po zakończeniu działań wojennych w 1945 r. Był autorem wstępów do inwentarzy wielu zespołów akt wytworzonych przez urzędy administracyjne, organizacje społeczne i spółdzielcze. Jego zainteresowania badawcze skupiały się wokół powojennej historii Śląska Opolskiego, czego owocem są liczne artykuły oraz referaty prezentowane na zebraniach naukowych. Pozostawił po sobie ponad dziewięćdziesiąt publikacji o tematyce historycznej i archiwalnej, które ukazały się w czasopismach regionalnych i archiwalnych. Do dziś stanowią one niezwykle cenną pomoc dla archiwistów opracowujących akta urzędów administracji działających okresie Polski Ludowej. Wśród ważniejszych publikacji autorstwa Stefana Czecha należy wymienić: *Akta starostw powiatowych Opolszczyzny z lat 1945–1950*, *Z życia kulturalno-oświatowego archiwów opolskich*, *Organizacja administracji państwowej i samorządowej na Śląsku Opolskim w latach 1945–1950*, *20 lat działalności Wojewódzkiego Archiwum Państwowego w Opolu*, *Repatriacja dzieci polskich z Niemiec w świetle akt Państwowego Urzędu Repatriacyjnego Powiatowy Oddział w Koźlu*. Opracowane przez niego biogramy archiwistów zostały opublikowane w dwóch pierwszych tomach *Słownika Biograficznego Archiwistów Polskich*.

Wraz z Ryszardem Derminem opracował *Informator o zasobie archiwalnym Wojewódzkiego Archiwum Państwowego w Opolu i archiwów podległych*.

W 1976 r. został powołany na członka Zakładowej Komisji Przyjęć do Pracy. Przez kilka kadencji wchodził w skład Kolegium do Spraw Wykroczeń przy Prezydencie Miasta Opola oraz Kolegium do Spraw Wykroczeń przy Sądzie Rejonowym w Opolu. W 1981 r. powierzono mu stanowisko kierownika Oddziału II. Był również sekretarzem Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność” przy Wojewódzkim Archiwum Państwowym. Należał do Zjednoczonego Stronnictwa Ludowego. Był działaczem Opolskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, Polskiego Towarzystwa Historycznego, Towarzystwa Wiedzy Powszechnej o Związku Bojowników o Wolność i Demokrację.

Za zasługi na polu archiwalnym był wielokrotnie odznaczany. Otrzymał m.in.: Srebrny Krzyż Zasługi, Złoty Krzyż Zasługi i medale „Zasłużony Opolszczyźnie”, „Za zasługi dla Miasta Opola”, „Zasłużony Działacz Kultury”, „Zasłużony Popularyzator Wiedzy”. Uehonorowany został także odznaką „Za zasługi dla archiwistyki”. Prezydium Zarządu Głównego Towarzystwa Wiedzy Powszechnej nadało mu złotą odznakę honorową „Zasłużony Popularyzator Wiedzy – Towarzystwa Wiedzy Powszechnej”. Otrzymał także medal 40-lecia Polski Ludowej, Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, medal Rodła²¹. Jego nazwisko zostało wpisane do Księgi Ludzi Zasłużonych miasta Opola.

Z dniem 30 czerwca 1992 r. przeszedł na emeryturę. Nadal pracował w Archiwum Państwowym w Opolu w niepełnym wymiarze czasu pracy. W ciągu swej kariery zawodowej w państwowej służbie archiwalnej służył wiedzą i doświadczeniem młodszym współpracownikom. Odnaczał się wielką życzliwością w stosunku do koleżanek i kolegów, czym zaskarbił sobie ich szacunek. Będąc na emeryturze nadal żywo interesował się sprawami Archiwum Państwowego w Opolu.

Zmarł 30 marca 2005 r. w Opolu²². Został pochowany na cmentarzu w Opolu-Półwsi. We wspomnieniach współpracowników pozostał jako niezwykle skromny i życzliwy człowiek, chętnie dzielący się swoim doświadczeniem zawodowym z innymi.

Do grona pracowników opolskiego archiwum nieco później dołączył Jan Cichoń, urodzony 2 czerwca 1923 r. w miejscowości Wola Przerąbska w powiecie radomszczańskim jako syn Stanisława i Marianny z domu Stanios. Od 1930 r. zaczął uczęszczać do szkoły podstawowej w Przerębie, gdzie ukończył sześć klas.

²¹ Ibidem, bp.

²² APO, nr zespołu 3121: Zbiór teczek dowodów osobistych, sygn. 20/99, s. 12.

Do klasy siódmej uczęszczał w Rzewojowicach, którą ukończył w 1937 roku. Jak napisał w życiorysie: „moim pragnieniem była nauka w gimnazjum”²³. Jednakże ze względu na brak środków finansowych marzenia o kontynuowaniu edukacji musiał odłożyć na przyszłość. Po ukończeniu szkoły podstawowej pomagał rodzicom w pracach w gospodarstwie rolnym. W 1943 r. został powołany do Służby Budowlanej w Generalnym Gubernatorstwie. Pracował przy budowie nowej kolei na trasie Tomaszów Mazowiecki – Radom. Z chwilą zbliżania się Armii Radzieckiej do Wisły, 24 lipca 1944 r. zdezertował i do dnia 15 stycznia 1945 r. ukrywał się w rodzinnych stronach²⁴. Po zakończeniu II wojny światowej zgłosił się do pracy w Polskich Kolejach Państwowych i został skierowany do Ekspedycji Towarowej w Opolu. Pracował tam do 1950 r. W lutym 1946 r. zapisał się do Wieczorowego Gimnazjum i Liceum Ogólnokształcącego dla Dorosłych w Opolu, które ukończył w 1948 r.

W 1950 r. został przyjęty na Wydział Filozoficzno-Historyczny Uniwersytetu Wrocławskiego i zwolnił się z pracy w PKP. Pierwszy stopień studiów ukończył w 1953 r. i otrzymał nakaz pracy w Pedagogicznej Bibliotece Wojewódzkiej w Opolu na stanowisku kierownika działu instruktażu terenowego. W 1956 r. podjął studia eksternistyczne II-go stopnia na Uniwersytecie Wrocławskim, które ukończył, uzyskując tytuł magistra historii. W 1956 r. wstąpił w związek małżeński, z którego miał córkę. Praca w Bibliotece Pedagogicznej nie dawała mu satysfakcji, dlatego złożył podanie z prośbą o przyjęcie do pracy w Wojewódzkim Archiwum Państwowym, którą podjął 1 września 1959 r. W 1962 r. został awansowany na stanowisko starszego archiwisty, a w 1966 r. na starszego asystenta naukowo-badawczego. W 1968 r. objął stanowisko kierownika pracowni naukowej i biblioteki w Wojewódzkim Archiwum Państwowym. W tym czasie uporządkował księgozbiór, założył nowe książki inwentarzowe i skatalogował 1500 pozycji, które stanowią ogromną pomoc do dnia dzisiejszego. Pracy tej nie ukończył wskutek przesunięcia go do prac w oddziale opracowania akt Polski Ludowej. W 1975 r. został powołany na stanowisko kierownika Oddziału I. Według opinii ówczesnego dyrektora Wojewódzkiego Archiwum Państwowego w Opolu, Ryszarda Dermina, „w pracy nad opracowaniem akt był bardzo sumienny i skrupulatny. Chętnie przyjmował dodatkowe społeczne prace. Ponadto był przedsiębiorczy, aktywny, koleżeński i uczynny”²⁵. W trakcie zatrudnienia w Wojewódzkim Archiwum Państwowym ukończył

²³ APO, AZ, sygn. 26/25, bp.

²⁴ Ibidem, bp.

²⁵ Ibidem, bp.

Studium Podyplomowe Archiwistyki na Wydziale Historycznym Uniwersytetu Warszawskiego w zakresie archiwistyki i dokumentacji audiowizualnej.

Ciągle pogłębiał wiedzę fachową, ukończył m.in. kurs z zakresu paleografii łacińskiej i staropolskiej zorganizowany przez Naczelną Dyрекcję Archiwów Państwowych. W Wojewódzkim Archiwum Państwowym pełnił szereg funkcji: był członkiem Wojewódzkiej Komisji Metodycznej, Komisji do ustalania okoliczności i przyczyn wypadków przy pracy przy Wojewódzkim Archiwum Państwowym w Opolu, sekretarzem Rady Zakładowej, przewodniczącym Komisji Oceny Materiałów Archiwalnych, członkiem Komisji Historycznej przy Związku Bojowników o Wolność i Demokrację Zarząd Okręgowy w Opolu, członkiem Komisji historycznej przy Zarządzie Okręgu Związku Nauczycielstwa Polskiego w Opolu. Piastował stanowisko sekretarza Polskiego Towarzystwa Historycznego Oddziału w Opolu oraz przewodniczącego Oddziału Stowarzyszenia Archiwistów Polskich²⁶. W 1976 r. uchwałą Miejskiej Rady Narodowej w Opolu został wybrany na członka Kolegium do spraw Wykroczeń przy Prezydencie Miasta Opola na kadencję 1977–1980 i członka Rejonowego Kolegium ds. Wykroczeń przy Prezydencie Miasta Opola na kadencję 1987–1990²⁷. W 1980 r. zostało mu powierzone kierownictwo Gospodarstwem Pomocniczym przy Wojewódzkim Archiwum Państwowym w Opolu.

Jak inni archiwiści w tym czasie opracował wiele cennych artykułów. Na uwagę zasługują zwłaszcza: *Akta pruskich gmin i urzędów obwodowych – zarys ustroju, metody porządkowania i charakterystyka ich zawartości*, *Starostwo Powiatowe w Opolu [Landratsamt Oppeln] – metody porządkowania, i charakterystyka zawartości zespołu*, *Akta starostw powiatowych Opolszczyzny z lat 1945–1950*, *Biblioteka Instytutu Śląskiego w Opolu*, *Biblioteka Muzeum Śląska Opolskiego*, *Osadnictwo rolne na Opolszczyźnie w latach 1945–1950*.

Uchwałą Rady Państwa został odznaczony „Srebrnym Krzyżem Zasługi”. W 1976 r. otrzymał srebrną odznakę honorową „Zasłużony Popularyzator Wiedzy – Towarzystwa Wiedzy Powszechnej”. Za szczególne osiągnięcia dla rozwoju archiwów i archiwistyki w 1978 r. otrzymał odznakę honorową „Za zasługi dla archiwistyki”. W tym samym roku został odznaczony odznaką honorową „Zasłużony Opolszczyźnie”. Rok później Minister Kultury i Sztuki Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej nadał mu odznakę „Zasłużony działacz Kultury”. W 1984 r. otrzymał medal 40-lecia Polski Ludowej. W roku 1986 postanowieniem Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Opolu otrzymał

²⁶ Ibidem, bp.

²⁷ Ibidem, bp.

odznakę za zasługi dla miasta Opoli²⁸. Uchwałą Rady Państwa w 1988 r. został uhonorowany Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Z dniem 1 lipca 1992 r. przeszedł na emeryturę, jednakże w latach 1992–1994 nadal był zatrudniony w Archiwum Państwowym w Opolu na stanowisku kustosa w niepełnym wymiarze czasu pracy. Brał czynny udział w posiedzeniach Komisji Metodycznych oraz w pracach zespołu problemowego kierowanego przez doc. Mieczysława Bandurkę. Swoje doświadczenie zdobyte przez lata pracy w archiwum wykorzystał również porządkując składnice akt różnych instytucji.

Jan Cichoń niemal do końca życia związany był z opolskim archiwum, żywo interesując się bieżącymi wydarzeniami tej instytucji. Archiwum nie było jedynym punktem zainteresowania Jana Cichonia. Miał również swoje pasje, a największą z nich były szachy. Lubił także literaturę polską, zwłaszcza dzieła Henryka Sienkiewicza. W trakcie spotkań towarzyskich lubił opowiadać o historii Opoli. Zmarł 25 marca 2017 r. w Opolu i tu też został pochowany.

Czytając przedstawione powyżej biogramy opolskich archiwistów można zauważyć, że częstokroć życie zawodowe było częścią ich pasji. Być może dlatego udało im się utworzyć niemalże od podstaw placówkę, która po dziś dzień służy naukowcom.

²⁸ Ibidem, bp.